

## Grootbanken bieden geen extra financiering



Deutsche Bank: "We moeten natuurlijk wel geld blijven verdienen voor onze aandeelhouders"

# Sorry

Door Christel Witteveen Illustratie door Nynke Kuipers

**Financiële reuzen als Deutsche Bank, Citigroup en ING hebben de mond vol van maatschappelijk ondernemen. Maar bieden ze extra financiering aan ondernemingen die geld nodig hebben voor duurzame projecten? Niet dus, blijkt na journalistiek onderzoek van P+. Duurzame projecten kosten tijd en de grootbanken weerstaan niet de druk van de aandeelhouders die elk kwartaal weer positieve cijfers willen zien. Het gevolg: niet meer dan 1 procent van alle uitgezette financieringsprojecten valt onder de noemer duurzaamheid. Ander gevolg: kleine, gespecialiseerde banken groeien stevig door.**

**B**anken kunnen een hoofdrol spelen bij het bereiken van een duurzame wereld, zij bepalen immers welke initiatieven een kans krijgen door met geld over de brug te komen. ASN en Triodos groeiden de afgelopen jaren als kool door enkel en alleen in maatschappelijk verantwoorde projecten te investeren. Hun aandeel in de totale kredietverlening is echter klein. Hoe stellen de financiële grootmachten zich eigenlijk op?

Tiny van Eerd heeft aan den lijve ondervonden welke houding grote banken innemen. De voorzitter van de Raad van Bestuur van De Vitalis Zorg Groep heeft prachtige plannen voor de ontwikkeling van woonzorgcomplexen. Steeds meer ouderen willen zelfstandig blijven wonen, maar dan wel graag in de buurt van een verpleeg- of verzorgingshuis waar ze in geval van nood een beroep op kunnen doen. Het wegvallen van subsidies en de fors gestegen bouwkosten slaan een gevoelig gat in de begroting en maakt de financiering van dergelijke woningen in de private sector onmogelijk. Van Eerd: "Ik heb op grote schaal banken benaderd om te vragen of ze deze complexen willen financieren. ING, Rabobank, allemaal geven ze onvoldoende thuis. Banken beschouwen dergelijke woningen als commercieel vastgoed en willen maximaal 85 procent van de investering financieren. De rest moeten we uit eigen liquide middelen inbrengen. Die terughoudendheid vind ik vreemd, vooral als je ziet hoeveel particulieren kunnen lenen."

Het blijft zoeken naar een balans tussen maatschappelijke verantwoordelijkheid en winstgevendheid, stelt de Rabobank. Sybren de Hoo, hoofd van de afdeling duurzaamheid: "Duurzaam ondernemen is belangrijk om je klanten te behouden. Nike heeft veel klanten verloren vanwege een schandaal over kinderarbeid. Maar verder is het moeilijk te bewijzen dat duurzaam ondernemen loont, er is nog te weinig onderzoek naar gedaan om dat te kunnen vaststellen." En zolang het ontbreekt aan harde bewijzen, blijven kredietverstrekkers er vooral opletten dat ze hun geld zo snel mogelijk terugverdienen. Bij dat

proces worden ze vanaf de zijlijn enthousiast aangemoedigd door de aandeelhouders die streven naar 'winstmaximalisatie', nog altijd het credo van deze wereld.

Overigens verkent de Rabobank wel actief de kansen die duurzaam ondernemen biedt. Econoom Marcel Jeucken schreef in de periode dat hij bij de Rabobank werkte een dik boekwerk met als titel 'Duurzaam financieren en bankieren'. Daarin concludeert hij dat er van duurzaam bankieren pas echt sprake is als het doel van winstmaximalisatie op korte termijn kan worden losgelaten. Tot nu toe is dat alleen haalbare kaart voor een paar kleine banken, waaronder de Engelse Co-operative Bank, de ASN en Triodos Bank. Met een jaloerse blik zien concurrenten hoe Triodos zich lagere tarieven kan veroorloven omdat ze goedkoper geld aan kan trekken. Bovendien heeft deze bank uit Zeist het voordeel dat klanten niet weglopen, ook al wordt het beoogde rendement niet gehaald. Citigroup, ING en Deutsche Bank voelen slechts de hete adem van zeer gehaaste aandeelhouders in hun nek.

### Stil in Japan

Een journalistiek onderzoek onder de wereldbanken bevestigt dit beeld. Bij Japanse conglomeraten lijkt het onderwerp duurzaamheid nauwelijks te leven. De Bank of Tokyo reageert niet eens op de vraag hoe men omgaat met duurzaam ondernemen. Het Amerikaanse Citigroup neemt die moeite nog wel, al blijft de woordvoerder steken in algemeenheden als 'Citigroup speelt een belangrijke rol in de economische ontwikkeling van de wereld en erkent dat dit een substantiële verantwoordelijkheid met zich meebrengt ten aanzien van het milieu en sociale aspecten'. In werkelijkheid neemt Citigroup een tamelijk passieve houding in door er bij kredietverlening vooral op te letten dat er aan de wettelijke eisen wordt voldaan.

In Europa bestaat duidelijk meer belangstelling voor duurzaamheid. In de top tien van meest vooruitstrevende grote financiële instellingen die Jeucken heeft samengesteld, bevin-



## Geen financiering voor waterschommel

Hoe kan je de kracht van golven omzetten in duurzame energie? De Nederlandse onderneming AWS bouwde daar een heuse waterschommel voor. De onderwatercentrale kan een vermogen van twee megawatt leveren en zou daarmee tienduizend huishoudens van stroom voorzien.

Maar het blijft spannend of de installatie ooit gaat schommelen, dat hangt grotendeels af van de bereidheid van financiers om geld in het project te steken. Hans van Breugel, mede-ontwikkelaar van het project, raakte op zijn zoektocht naar geldschieters behoorlijk teleurgesteld: "Met dit soort projecten hoef je echt niet bij banken aan te komen. Die willen pas investeren als je een bewezen technologie hebt. Duurzaam ondernemen is een modewoord voor ze. In feite financieren ze nog op een hele traditionele manier. Op zich niets mis mee, maar zeg dan niet dat je wilt investeren in nieuwe technologieën." De experimentele fase heeft AWS zestien miljoen euro gekost en om de centrale operationeel te krijgen is er nog zo'n 2,5 miljoen euro nodig. Ondertussen ligt de waterschommel geduldig in de haven te wachten op zijn eindbestemming: vijf kilometer uit de kust van Portugal op de bodem van de Atlantische Oceaan. Breugel: "Voor een project als het Archimedes waterschommelproject moet je natuurlijk wel een beetje lef hebben. Die technologie verdient zich niet van vandaag op morgen terug." Inmiddels heeft Nuon, de grootste aandeelhouder van het project, ook nog eens aangekondigd de stekker uit het project te willen trekken. Maar Van Breugel geeft niet op en zijn bedrijf Teamwork Technology heeft al plannen voor een beleggingsfonds klaarliggen via welke particuliere en institutionele beleggers kunnen investeren in nieuwe technologie. Zo krijgen banken mogelijk concurrentie uit onverwachte hoek.

den zich maar liefst acht Europeanen, waaronder de Hollanders Rabobank, ING Group en ABN AMRO. Pieter Kroon, hoofd van de afdeling Public Affairs van ING Groep: "Wij vinden maatschappelijk ondernemen heel belangrijk, dat blijkt wel uit de speciale producten die we hebben, zoals de Postbank Groenbank. Daarmee financieren we veel duurzame projecten." Maar stelt de bank dan ook gunstigere voorwaarden voor duurzame projecten in de vorm van een lager tarief of een langere looptijd? Nee. Kroon: "Het is een brug te ver om in alle kredietverlening de maatschappelijke wenselijkheid mee te nemen. Je moet je afvragen of wij daar als bank verantwoordelijk voor zijn. Ik vind dat meer een taak voor de overheid. Bovendien is

## No, no, no, no, no, no...

het moeilijk te definiëren wat maatschappelijk verantwoord ondernemen precies is." En hoe denkt een van de allergrootste banken ter wereld erover? Deutsche Bank wil graag benadrukken hoeveel belang zij hecht aan duurzaamheid. Michael Hoelz, hoofd duurzame ontwikkeling, neemt uitgebreid de tijd om het standpunt van de bank toe te lichten: "Kijk, we gaan niet als een politiemann rondrennen en bedrijven vertellen: dit mag je wel doen en dat niet. In onze filosofie is duurzame ontwikkeling een continu proces. In elke beslissing nemen we die vraag mee, of het nu gaat om kredietverlening, projectfinanciering of vermogensbeheer. Wie bij ons aanklopt voor een financiering stellen we vragen over marketing, de verwachte financiële resultaten en ook hoe de ondernemer omgaat met duurzaamheid."

### Negatieve toepassing

Wie daar geen goed antwoord op heeft, kan het vergeten om zaken met de Duitsers te doen. Dat overkwam de indianen van Ecuador. Die leiding moest of door de jungle of vlak langs een stad lopen. Omdat het project volstrekt niet voldeed aan de duurzaamheidscriteria besloot Deutsche Bank er geen euro aan uit te lenen. De financiële wereld heeft duidelijk een lesje geleerd van de problemen van Shell in Nigeria. Maar als duurzaamheid zo'n belangrijke rol speelt in negatieve beslissingen bij Deutsche Bank, kunnen klanten dan ook rekenen op de positieve kant van de medaille: coulantere criteria dan bij puur commerciële initiatieven? Hoelz: "We letten op de drie P's, People, Planet en Profit. Dat betekent dat als een project niet winstgevend is, we het niet zullen financieren. We moeten natuurlijk wel geld blijven verdienen voor onze aandeelhouders." Of dat in de toekomst verandert, daarover durft Hoelz nu nog geen uitspraken te doen.

Toch moet een ondernemer met een fantastisch idee voor een duurzaam project zijn zoektocht niet te snel opgeven. Banken hebben hier en daar wel wat speciale potjes waar ze bijzondere initiatieven mee financieren. In Nederland kunnen ondernemers van projecten voor agrarisch natuurbeheer of windmolenparken bij de meeste banken wel aankloppen voor geld. Via de Groenfondsen is daar zo'n vier miljard euro voor beschikbaar, al is het grootste deel daarvan inmiddels wel belegd. En ook voor allerlei sociale projecten komt steeds meer geld beschikbaar. Wereldwijd zijn er zeven grootbanken met fondsen voor microkrediet, kleine leningen voor mensen die via de gangbare kanalen nooit voor een lening in aanmerking zouden komen. Deutsche Bank, Citigroup en Rabobank richten zich met deze fondsen specifiek op ontwikkelingslanden. Voor innovatieve

Rabobank: "Echt soepel zijn onze criteria natuurlijk niet"

projecten met een groot risico durven echter maar heel weinig grootbanken hun nek uit te steken. Alleen Deutsche Bank, Rabobank en het Zwitserse UBS hebben speciale duurzame venture capital fondsen. Met dat geld investeren ze in duurzame en innovatieve projecten met een groter risico dan gemiddeld, maar die ook een hoger rendement beloven.

### Eigen kennis

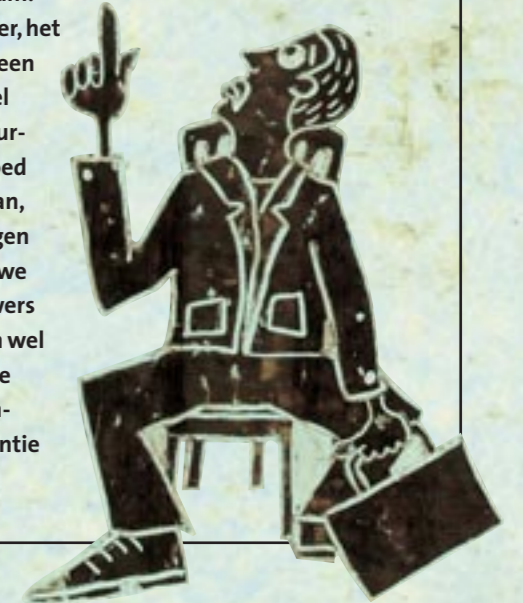
Het Rabobank Innovatiekapitaalfonds beschikt over 25 miljoen euro en daarvan is pas een paar miljoen besteed. En al denken ondernemers er anders over, volgens duurzaamheidsmanager De Hoo stelt de Rabobank zich best soepel op met betrekking tot de criteria voor financiering van innovatieve projecten. Als voorbeeld noemt hij een project van AVB dat probeert gras als grondstof voor farmaceutische producten te gebruiken. "Bij die financiering nemen we een groot risico, dat doen we alleen als er een hoog rendement wordt verwacht." Overigens hebben bestaande kredietrelaties, zoals in dit geval AVB, wel een streepje voor. En het scheelt als de bankier een flinke dosis kennis in huis heeft over de markt waar de ondernemer zich op wil begeven. De Hoo: "Het opbouwen van expertise is heel belangrijk. Bij de Rabobank hebben we veel ervaring met de voedingsindustrie en landbouw, daar zullen we ook eerder nieuwe initiatieven financieren dan andere banken. Die zeggen daar waarschijnlijk van: 'Dat is me te link.' Onduidelijkheid verhoogt het risico en verkleint daarmee de interesse om te financieren. De eerste windmolens vergden een enorme inspanning. Zoiets doe je ook meer voor het imago dan om het rendement."

Er moet geconstateerd worden dat er van het financieringsbeleid van grootbanken slechts een zwakke prikkel uitgaat om duurzaam ondernemen goed van de grond te krijgen. Zolang het huidige patroon van winstmaximalisatie heerst, staat de P van Profit in de beoordeling van financieringsaanvragen voorop. De eisen die banken aan duurzame projecten stellen zijn keihard en de speciale fondsen vormen slechts een druppel op de gloeiende plaat. Van de vele miljarden die banken uitlenen, heeft minder dan 1 procent een duurzame bestemming. Ondertussen verstevigen ASN, Triodos en de Co-operative Bank hun positie op allerlei niche markten. Zo kondigde Triodos aan via een creatieve constructie wel te gaan investeren in woonzorgcomplexen. ASN Bank steunt inmiddels al het woonzorgcomplex De Waterspin, het ecologische woonproject De Kersentuin in Leidsche Rijn en organiseert samen met de Novib kredietverlening aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden. Van die creativiteit kunnen grootbanken nog een hoop leren.

## Wèl financiering voor kunststof biervaten

Ondernemers zeggen met grote moeite financiering te vinden voor hun duurzame en innovatieve plannen. Toch meldt de Rabobank in zijn duurzaamheidsverslag over 2001 nog best wat goede ideeën te kunnen gebruiken. Het Rabobank Innovatiekapitaalfonds heeft van de 25 miljoen euro in kas pas voor een paar miljoen in innovatieve en duurzame projecten geïnvesteerd. Een daarvan is de commercialisering van een nieuw type biervat, gemaakt van een lichtgewicht kunststof verpakking. De Nederlandse ondernemer achter het idee heeft er een techniek voor toegepast uit de vliegtuigindustrie. De eerste 'wegwerpfusten' zijn inmiddels bij de bierbrouwers afgeleverd. Wegwerp? Ja, de kunststofvaten blijken veel duurzamer dan traditionele metalen vaten omdat die laatste het milieu veel meer belasten door het nodige transport en schoonmaken. Luuk Hans, directielid van het Rabobank Innovatiekapitaalfonds, licht toe dat hij in de ontwikkeling van de proefmodellen nooit geld zou hebben gestopt. "Financiering van dit soort projecten blijft moeizaam.

Er is vaak geen referentiekader, het gaat om nieuwe markten en een nieuw product. En echt soepel zijn onze criteria niet. Een duurzame venture moet net zo goed haalbaar zijn als elk ander plan, we gaan niet subsidiëren. Tegen de meeste projecten zeggen we nee." Omdat grote bierbrouwers aangaven de wegwerpfusten wel af te willen nemen, besloot de Rabobank dit project te financieren, al moet de marktpotentie zich nog wel bewijzen.



## English summary

The big world banks such as Deutsche Bank, Citigroup and ING proclaim that they are more and more involved in sustainable development. However, this doesn't show in their methods of financing big sustainable projects. Their credit demands are usually very heavy and it appears to be most important to them to maximize profits in the short run. This becomes clear through journalistic investigation of P+. However, big banks like Rabobank do have separate funds, reserved for businesses with sustainable plans. Thanks to the 'No, sorry...' of big colleagues, little specialized banks such as ASN and Triodos are making a nice new growth spurt. Because their shareholders are more patient, they are not as afraid of more innovative projects.

Full English translation: [www.p-plus.nl](http://www.p-plus.nl)